

„Към модерна, по-европейска рамка за авторско право“:
Адаптиране на изключенията към цифрови и трансгранични среди – препоръки
от европейски библиотечни организация и други организации в областта на
културното наследство

В отговор на комуникето на Европейската комисия “Към модерна, по-европейска рамка за авторско право” и в очакване на мотивирани предложения във връзка с авторското право, този документ представя предложения от името на библиотечната общност и общността в областта на културното наследство.

Тези препоръки имат за цел да **обновят и подсилят основателните изключения и ограничения** в авторското право в днешната модерна цифрова ера, както и да предложат мерки за предотвратяване на по-нататъшното разпокъсване на общия пазар, наложено от **договорни условия и технологични мерки за защита**, които надвишават законовите положения за изключения и ограничения.

Библиотеките, музеите и архивите осигуряват културно пространство за европейските **граждани**, те са уникална възможност за изява на **творците** и важни центрове за **образование и изследвания**. Европейските библиотеки изразходват приблизително **4.8 милиарда евро за закупуване на нови попълнения във фондовете си всяка година** (5.5 милиарда долара според доклада на Outsell от 2014 година “Библиотечен пазар, размер, дял, действие и тенденции”). Не само че подкрепят писателите чрез закупуване; те също осигуряват така нужната платформа за популяризиране сред съществуващи и нови публики, като осигуряват траен достъп до творбите на авторите. В допълнение, страните-членки на ЕС осигуряват **непрекъсната компенсация за авторите** във връзка със земането на книги чрез националното прилагане на Директивата за заемане и ползване.

Библиотечната общност и по-широката общност в областта на културното наследство поддържат балансирана рамка за авторско право, която не само признава правото на гражданите за достъп до информация, но и уважава правото на авторите за справедливо финансово възнаграждение за тяхната работа. Само че библиотеките и аудио-визуалните фондове в частност стават преки свидетели как **фрагментираното допускане** на изключения под знака на Европейското законодателство за авторското право представлява все по-голяма **барьера за трансграничен достъп до съдържание**, което пречи на развитието по-конкретно на студентите и общеевропейските проекти за научни изследвания. За пример може да се посочи, че във всички европейски страни членки, с изключение на Белгия, Ирландия, Португалия и Обединеното кралство **договорните условия надвишават съществуващите изключения за авторско право**, което подкопава целите на единната рамка за авторско право на Европа. *Примери за резултатите от провалите в единния пазар са предоставени в Анекса.*

В този контекст, библиотечните общности и тези в областта на културното наследство са на едно мнение с Комисията, че изключенията трябва да се обновяват и да отразяват технологичното развитие във все по-цифровизираното общество. Ние напълно подкрепяме главната цел на Комисията да направи **адекватните изключения задължителни** и да **повиши нивото на хармонизираност**, както е отразено в декемврийското комунике, за да могат гражданите на ЕС да извличат полза от едно и също ниво на достъп до информация. Но ние обръщаме внимание, че този процес трябва да върви ръка за ръка с усилията да се **затварят пролуките**, позволяващи налагането на условия и мерки за технологична защита (МТЗ), които надвишават изключенията и ограниченията.

За да се постигне това, библиотечната общност общността в областта на културното наследство правят следните препоръки за обновяване на настоящата законова рамка на ЕС по отношение на авторското право.

1. Да се разширят съответните изключения в директивата InfoSoc, за да могат да се отразят новите технологични реалности

Приветстваме заявеното намерение на Комисията да се обновят някои изключения, които облагодетелстват библиотеките и организациите в областта на културното наследство според Член 5 от директивата InfoSoc (2001/29/ЕС), както и нейното намерение за улесняване на цифровизацията на некомерсиалните творби и представянето им онлайн. По-конкретно, бихме приветствали действията на Комисията по следните проблеми:

- Въвеждане на стабилно хармонизирано и задължително изключение, което позволява **Извличане на текстове и данни** за некомерсиални и комерсиални цели. Всяко заинтересовано лице да има разрешение да извършва такова извличане, когато съдържанието е придобито законосъобразно;
- Изясняване на изключението за опазване (5(2)c) за да се осигури ясна рамка за дейността по **опазване** на институциите в областта на културното наследство и изследователските институции, отразяваща ползването на цифрови технологии за опазване, както и нуждите на оригинални цифрови и цифровизирани творби, по отношение на които настоящите правила за правата внасят ненужна сложност и несигурност.
- Обновяване на обхвата на съществуващото изключение за лично ползване и (5(3)n) и изследвания, като се вземат предвид сегашните практики за достъп до цифровизирани фондове, в това число:
 - Консултации на място и **отдалечен достъп през (затворени) мрежи,**
 - **Трансгранична доставка на некомерсиални документи** за изследвания и лично ползване и изучаване и други материали, които се намират в библиотечни фондове,
 - Да се направят достъпни онлайн за некомерсиални цели творби от фондовете на институции от областта на културното наследство, които **не са достъпни в комерсиалните канали,** или не са активно ползвани по друг начин от носителите на върху тях;
- И последно, забелязваме, че библиотеките са изправени пред значителни предизвикателства що се отнася до улесняването на **електронно отдаване за ползване** в рамките на настоящата рамка за авторско право. И все пак оценяваме влиянието на казуса CJEU (Казус C 174/15 по въпроса за електронното отдаване за ползване, между Асоциацията на холандските публични библиотеки и Фондацията за право на публично заемане) върху предстоящата сесия на Комисията за приемане на предложения.

2. Да се направят изключенията хармонизирани и задължителни, за да се предотврати срив в единния пазар

За да се гарантира сътрудничеството на библиотеките и институциите в областта на културното наследство в Европа и високия стандарт на достъп до култура и знания за европейските граждани и изследователите, всички изключения по-горе трябва да станат **задължителни** и да бъдат въведени по **хармонизиран начин** чрез правилата на директивата InfoSoc.

3. Защита на изключенията от отменяне чрез договорни условия и мерки за технологична защита

За постигане на целите за стимулиране на междуевропейското сътрудничество при изследвания, осигуряване на трансграничен достъп до съдържание в дадена страна и насърчаване на европейско културно разнообразие, от изключителна важност е правата за законен достъп (включително съдържание, което се предоставя публично по силата

на приети договорни условия, и което може да се достигне отвсякъде и по всяко време) да не бъдат подкопавани от **договорни условия** и **мерки за технологична защита**. Европейската рамка за авторско право трябва да включи клауза, която да предотвратява незачитането по този начин на изключенията и ограниченията в Директивата InfoSoc

АНЕКС

Примери за сривове в единния пазар в резултат на законови пропуски в съществуващата рамка за авторско право

Трансгранични библиотечни услуги

През януари 2012, за да се защити от евентуални иски за нарушения на авторското право, Британската библиотека, една от най-големите библиотеки за изследвания, библиотека за 'последно допитване' и най-голям доставчик на документация в света, прекратява действието на услугата за международно предоставяне на документи Overseas Library Privilege Service(OPLS), която се ползва с изключение за авторското право на Обединеното кралство. Услугата е заменена с лицензия, одобрена от издателите, позната като услуга за *Международно доставяне на некомерсиални документи* (INCD). Отговорът на Британска библиотека на запитване по режима за достъп до информация, направено през пролетта на 2015 от европейска неправителствена организация, Електронна информация за библиотеки (EIFL) показва, че тази лицензия е повлияла негативно на международния достъп до информация за изследвания за некомерсиални цели в Европа и другаде, като 97% по-малко заявки са получили положителен отговор през 2014 година в сравнение с 2012 г. Това се дължи както на драстичното увеличение на таксите, които библиотеката взема по силата на *Международното доставяне на некомерсиални документи* (INCD), което прави непосилен достъпа до нейните фондове за много университети и изследователски институции (в т.ч. европейски), така и поради оттеглянето на 97% от заглавията на издатели на научни списания от фонда на библиотеката от услугата за доставка на международни документи.

Организацията Електронна информация за библиотеки (EIFL) предоставя още един пример: Докторант от Естония провежда сравнително изследване в пет прибалтийски и скандинавски разкази, т.е. критичен анализ на автентични източници, ползвани в исторически списания. Докторантът се нуждае от преглед на статии и глави от книги от 1920, които не са на разположение в Естония. Университетската библиотека изпраща електронна заявка в библиотеки в Исландия и Норвегия, които разполагат с материалите в своите фондове, но поради авторско право и лицензионни ограничения, заявките са отказани.

Всщност, въпреки широкообхватните схеми в скандинавските страни, лицензирането не улеснява тази директна заявка. Освен това, библиотеките в Дания и Норвегия съобщават в скорошна консултация на ЕС по въпроса за авторското право, че международния достъп не е позволен по силата на техните Разширени колективни лицензионни схеми. В коментарите си Националната библиотека на Норвегия, която има Лицензия за разширено ползване на фондове за осигуряване на онлайн достъп до

² това може да се направи като се дублира клаузата за отменяне по договор, която вече съществува в Директивата за базиданни /Член 15, 96/9/ЕС/ или изцяло или по отношение на конкретни изключения) и се отстрани формулировката в Директивата InfoSoc /член 6.4-4ти параграф/, което изключва заявено желание за публично ползване на съдържание според приети договорни условия по силата на Член 6.4.

норвежка литература, съобщава, че “ефектът на международно сътрудничество се стомира, тъй като има несъвместимост със закона на ЕС”.

Обезсилване на договори

Библиотеките срещат проблеми с условията на лицензионните договори, които им забраняват да извършват различни действия, които иначе са разрешени от националните изключения и ограничения за авторско право. С цел илюстриране, а не очертаване на условията ѝ като нещо повече от типичните за продуктите на цифровата информация, сравняваме публично достъпната и международно предлагана лицензия *Wiley Online Library* с изключенията за авторско право на Обединеното кралство. Тази лицензия конкретно печели от това, че е кратка и ясно разписана, но условията ѝ са типичен пример за разликите в лицензионните договори, които ограничават или забраняват действията, иначе разрешени в изключенията за авторско право в една или повече от страните членки на ЕС.

Клауза 2(5) гласи: “Всички права, които не са дадени на лицензирания чрез лицензията, остават в Wiley.” Това означава, че всяко действие, което не е изрично посочено в тази лицензия, не може да бъде изпълнявано. По този начин, тъй като не са упоменати, тази лицензия не позволява:

- Възпроизвеждане за опазване
- Възпроизвеждане във формати, достъпни за хора с увреждания
- Възпроизвеждане за законодателни цели

Освен това автоматично са забраняват:

- Доставка на документи /Клауза 3(2)/;
- Извличане на текст и данни./Клауза 3(1)(3)/.

И все пак, през 2014 г. Обединеното кралство инициира условия за защита на библиотечните, архивни, изследователски и образователни изключения срещу обезсилване чрез договорни условия като въведе режим на ‘*незадействане*’ на ‘всяко условие по договор’, което ‘*възнамерява да премахне или ограничи извършването на действие, което [...] не нарушава авторското право*’. Всички пет дейности, изброени по-горе и позволени от изключенията на закона за авторско право на Обединеното кралство, но неразрешени от тази лицензия в много други законодателства, сега могат да бъдат извършвани от притежаващите лицензия на *Wiley Online Library* без да се това да засяга останалата част на лицензионния договор (*Клауза 9(4) също покрива такива случаи*).

Лицензирането намалява възможностите за действие на обществена политика, чрез която се определя осъществяването на достъпа до информация и нейното ползване, със съответното нездравословно влияние върху културата, научните изследвания, образованието, обучението и демократичното общество. Това трябва да се предотврати като законово се защитят изключенията и ограниченията за авторско право срещу обезсилване, като се обявят всякакви договорни условия, целящи да го направят, за несъстоятелни и невалидни – както са направили Обединеното кралство, Ирландия, Португалия и Белгия. Има прецедент за това в Директивата за базите данните 96/9/ЕС.

Системи за избягване на Модула за сигурна платформа (Trusted Platform Module)

През септември 2015 г. Алиансът на Обединеното кралство за библиотечно и архивно авторско право (LACA) отправя жалба към Службата за интелектуална собственост на

Обединеното кралство (IPO) позовавайки се на s.296ZE от закона за авторско право и патенти от 1998 г. (CDPA), който въвежда Член 6.4 от Директивата за Информационно общество в закона на Обединеното кралство, в търсене на обезщетение от името на добросъвестен изследовател от академична институция, възпрепятстван от САРТСНА ТРМ да получи електронно копие на база данни със закони със свободен онлайн достъп, за да анализира текст и данни с некомерсиална цел, както е разрешено в изключението на Обединеното кралство за извличане на текст и данни (CDPA s.29A).

От страницата на базата данни със закони твърдят, че условие за потребителски достъп до страницата е да “не се копира...публикува или възпроизвежда без разрешение от носителя на правата каквато й да е информация, защитена от авторско право или всякакви права за интелектуална собственост” - договорно условие, което в този случай се обезсилва от разпоредбите на Обединеното кралство за обезсилване на договорни условия CDPA s.29A(5) в защита на изключението за извличане на текст и данни. Жалбата се налага от факта, че след няколко опита в рамките на няколко месеца се оказало невъзможно да се получи отговор от носителя на правата. Два месеца по-късно, през ноември 2015 г., Службата за интелектуална собственост на Обединеното кралство (IPO) официално отговаря, че жалбата не може да се придвижи, тъй като е извън юрисдикцията на Закона за авторско право и патенти от 1998 г. (CDPA) s.296ZE(9) (по силата на параграф 4 от Член 6.4 от Директивата за Информационно общество), където се постановява:

„Копирането за целите на извличане на текст и данни по силата на s.29A CDPA е ‘разрешена дейност’ за целите на s.296ZE CDPA, както и действия, които могат да бъдат извършени според изключение в рег. 20 CRDR (виж s.296ZE (11) (b)).

Тъжителят твърди, че технологията САРТСНА, приложена на сайта, не позволява извършването на разрешено действие във връзка с обвинения сайт и търси обезщетение по силата на s.296ZE CDPA. Само че, както излиза, жалбата попада извън юрисдикцията на s.296ZE, тъй като s.296ZE(9) постановява, че тази секция не се отнася до творби под авторско право, достъпни за публиката при приети договорни условия по начин, който да позволява на хората да имат достъп за ползването им от място и по време, лично избрано от тях самите. Тъй като потребителите на сайта могат да свалят базаданните онлайн, то тогава са в сила условията, ръководещи достъпа до тези произведения, и в този случай ще бъде нужно да се направи запитване до собственика на сайта за разрешение да се копират/извлекат данните.”

Изследователят не успява да извърши анализа на текста и данните от съдържанието на базата данни. Съдържането, което му е нужно, не е достъпно от никой друг онлайн източник, до който той има достъп.